

Петар Петковић

ТВРЂАВА БЕЗ ВОЈСКЕ

27. април 2009. Извор „Слободан Јовановић“

Тренутна друштвено-политичка ситуација у Србији довела је до преиспитивања многих ставова и уверења. Све присутнија узнемиреност и разочарања, у ове дане додатно подстакнута потресним годишњицама које се готово свакодневно смењују, све интензивније отварају питање одговорности за лоше стање у Србији. Неостварена предизборна обећања садашње власти увелико наводи многе грађане на размишљање о бојкоту наредних парламентарних избора. Такав став углавном долази из оног дела бирачког тела које је својим политичким избором незадовољно. Дистанцирањем од избора, тј. сопственог грађанског права и дужности, многи заправо настоје да се дистанцирају од идеје у коју су поверовали, испољавајући на тај начин и сам осећај одговорности. А да ли у овом случају можемо говорити о грађанској одговорности? Да ли појединац својим одлучивањем саучествује у одговорности изабране власти ако је за ту власт гласао? Иако је генерално непопуларно постављати оваква питања, она су свакоме од нас врло драгоцене. Трагање за овим одговорима помаже нам да се појединачно али и колективно јасно одредимо према сопственој садашњости али и будућности.

Раширено разочарање у Србији недвосмислено показује да осећање грађанске одговорности ипак постоји. Међутим проблем лежи у томе што се таква одговорност испољава на негативан начин. Уместо да прерасте у нову шансу да се направљена грешка исправи, одговорност грађана у Србији се претвара у друштвено-политичку

незаинтересованост на којој се не развија модерно и демократско друштво. Само активна улога народа може допринети избору друштвено одговорне и државотворне власти. Зрелост достигнута у процесу самоспознаје таквом народу обезбеђује сигуран континуитет историјског постојања која утиче на изградњу стаменог друштвеног бића, способног да се правилно и правовремено одреди према тренутним и будућим изазовима. У пракси, то подразумева поседовање таквих критеријума спознаје који нас, услед многих страначких понуда, упућују првенствено ка оном политичком програму који суштински чува и негује националну супстанцу народа.

Међутим, када се поједини политички програми сведу искључиво на форму, када постану реч без покрића, опредељење грађана је свакако питање одговорности: да ли изабрати власт која је сама себи циљ и власт која за циљ има друштвено и државно благостање. Програми који агитују да народ прво треба да буде увек нешто друго, по дефиницији не могу бити државотворни јер су услед недостатка сопственог утемељења подложни интересном утицају заинтересованих сила. У жељи да остваре корак са светом, такве иницијативе се претварају у постмодернистичку идеологију, креирану тако да истрошеним народима посткомунистичког и трећег света понуди решење, које ће само личити на западно. (На пример, Бугарска, која је чланица ЕУ никада неће имати исти статус у тој заједници као једна Белгија или Немачка). Припадност Западу се не остварује ценом разградње државе, која је једна од највећих тековина цивилизованог света, већ се остварује постулатима и вредностима на којима и сам Запад почива. Власт која одустане од ових начела, врло брзо уместо партнера постаје плен, будући да суровост која влада у систему међународних односа заобилази једино државе које држе до својственог интегритета. Зато је бирање власти која зна да самостално размишља суштински важно, нарочито за оне малобројне народе чија се судбина непрестано ковитла на ветрометини геополитичких интереса великих сила.

Како овај избор зависи и од степена духовног стања, правило је показало да су народи који су у одређеном историјском периоду били духовно слаби, често бирали и слабу власт. Могућност да се ствари сагледају много дубље од пуког аутоматизма свакодневне пропаганде, подразумева својеврсну оштроумност која је једино својствена друштву које се правилно развија. Али у атмосфери потискивања народног етоса и сејања генерацијске равнодушности тешко је уздати се у такву оштроумност. Зато свако лакомислено опредељење много је више од луксуза који грађани Србије себи могу да приуште.

Међутим, народ чак и када је заведен или жртвован, ипак остаје народ који се не сме занемарити. За разлику од тога, власт која заводи и жртвује, престаје да буде власт. Она је тада само формално израз народне воље односно већине, која без обзира на то како се одлучује, свесно никада не гласа против сопствених интереса. Зато народ иако може да сноси одговорност за избор власти, не може бити окривљен због тог избора. Свест грађана, да умеју да препознају псеудополитичка обећања, непрестано мора да се изграђује. Јер народ који се одушевљава лаким маркетиншким порукама, може лако да се пронађе у Наполеоновој изреци која каже да „глава без размишљања тврђава без војске“. Нападнута, разбијена и затрављена тврђава може да служи као асоцијација само за онај народ који не мисли о својственој будућности.

А какву је власт народ Србије изабрао? Говори ли нешто тај избор и о самом народу?

Данашња политика владе Србије у многоме је различита од политике на истом нивоу од пре само годину дана. Иако је тадашња већина и данас та већина, претходна политика је била неупоредиво државотворнија, између осталог и због тога што је Србија имала снажну институцију председника владе, који је био гарант неопходног државног јединства. И поред тога, та политика је оспоравана, прегласавана, проглашавана аутистичном. Говорило се да је Србија уморна од високе политике, а показало се да без јасне државотворне политике није остварива ни политика која се тиче свакодневне животне егзистенције. „Европа по сваку цену“, представљала је тако усијан идејни корпус да је агресијом стереотипа жигосала сваки политички став који би се усудио да „жутим звездама“ претпостави чак и саму идеју државе Србије и њеног народа. На том путу, императив је била и изградња специфичног културног обрасца који је кроз школско-образовне програме, медијски простор и подобне ауторитете, промовисао такав начин живота и мишљења у складу са којим је и сам помен српских националних интереса имао искључиво призвук прошлости. Креирани маркетиншки оквири имали су за циљ да обезбеде јавну и историјску оправданост «непопуларних» одлука, стварајући жељено јавно мњење. Тиме грађани Србије су потврдили све предности психолошко-пропагандне методологије која се већ дуго спроводи на овим просторима. Дакле све су то разлози због којих су многи од нас поверовали да и сама реч „проевропско“ уводи у ЕУ.

Иако је народ већински гласао за националну политику, „збирна већина“ је пресудила народном поверењу. Десило се очекивано. На последњим изборима квалификовали смо се да сопственим одлучивањем постанемо сервис трансатлантских интереса: гласајући за формулу „и Косово и Европа“ гласали смо за Еулекс (главни задатак ове мисије, како стоји на њиховом званичном сајту, јесте помоћ и подршка косовским институцијама), гласајући за бесплатне акције гласали смо за још неповољније кредите (највиша каматна стопа у региону), гласајући за ССП гласали смо за једнострану примену Привременог споразума (снижавањем царинских стопа према ЕУ, Србија у овој години губи 267 милиона евра), гласајући за пензије гласали смо за незапамћени дефицит у државном буџету (већ у јануару 2009. планирани приходи буџета нижи за 21 одсто), гласајући за Европу гласали смо за самосталну европску Војводину и Косово (2. децембра 2008. одржане су припреме за израду студије изводљивости за Косово која ће, према саопштењу Канцеларије за везу Европске комисије на Косову, бити представљена на јесен 2009). Гласајући за будућност гласали смо за неизвесност.

Али ово се не дешава први пут. Еуфорични однос према идеологијама прати српски народ дуже од једног века. У идеји југословенства, знаној још као „хрватској колевици која је српски гроб“, у идеји комунизма где само слаба Србија је услов јаке Југославије, и сада у идеји европејства са Европом која нема алтернативу, српски народ је на уштрб личних интереса стално тежио идеалу од кога су се сви народи у региону одавно освестили. Притом, овде се не заговара никакав етноцентризам који има за циљ да одбаци сваку врсту вредносног плурализма, него се само критикује начин српског опхођења према тим вредностима. Проблем лежи у непознавању суштинских чињеница које су, на примеру последњег идеолошког гледишта, уместо афирмативне идеје постале извор дефетизма.

Тако се европско опредељење од слободне грађанске одлуке свело на ниво ултиматума, острашћености, неправедног етикетања и непристојног условљавања.

Да би била делатна, политика мора да поседује доследност, уверење и принципијалност. Када тога нема, обећања без обзира од кога била изговорена, остају само обећања. То је лекција коју изгледа целог живота учимо. Зато има и нечег доброг у садашњој власти. Даје нам се прилика да добро преиспитамо личне одлуке настојећи да никада олако не прелазимо преко истинитих, стамених обећања, која нису бајковита али јесу остварива. Уместо разочарања, нека одговорност свакога грађанина Србије буде жеља да ствари мења на боље. Људски је погрешити, али људски је и исправити се. У супротном, и даље ће се креирати популација која ће гласањем омогућавати формирање таквих коалиција, које се ни хипотетички не могу замислити.

„Интелектуалци“ и референдум о НАТО

27.01.2009. Извор: Дневни лист „Политика“

Две стотине јавних личности и научних радника недавно је потписало Захтев за расписивање референдума о чланству Србије у НАТО. Ова иницијатива је наишла на запажено медијско интересовање, додатно подстакнуто значајном листом потписника која одавно није виђена у нашем народу. Како се виђенији потписници овог апела одавно препознају као носиоци поштења, поверења и озбиљности коју са собом носе, овај захтев више је него добро примљен од стране грађана Србије и већег дела јавности. Но, с обзиром на обичај у Србији да мањина увек бива гласнија од већине, решио сам да се, као један од потписника, огласим и укажем на одређене нетачности које су по том питању изнете.

Инспирисани поменутиим Захтевом, један део колумниста, аналитичара и саветника, последњих дана се активно оглашавао. Оно што је у томе неуобичајено јесте њихов приступ овој теми који се углавном бавио потписницима, који су искључиво интерпретацијом одређених медија названи интелектуалцима: „петиција против НАТО, коју је потписало две стотине српских интелектуалаца“, „залагање групе интелектуалаца за расписивање референдума“, „интелектуалци, који сами себе тако називају, излазе на улицу“, „професионални интелектуалци“, „муљ 200 квазиинтелектуалаца“, „криптоинтелектуална сцена“ итд. Тако, уместо о Захтеву, случајно или не, отворила се врло приземна, па чак и вулгарна полемика о томе ко има право да себе назива интелектуалцем.

Оно што је у томе неуобичајено јесте њихов приступ овој теми који се углавном бавио потписницима, који су искључиво интерпретацијом одређених медија названи интелектуалцима.

Тако, уместо о Захтеву, случајно или не, отворила се врло приземна, па чак и вулгарна полемика о томе ко има право да себе назива интелектуалцем.

Истине ради, у самом тексту Захтева, као и при његовом представљању на конференцији за штампу, термин интелектуалац ни речју није поменут. Једина квалификација која се у текста апела користи гласи „Ми грађани Србије...” Потпис на Захтев за расписивање референдума нико није ставио из уверења да је интелектуалац, већ из уверења сопствене одговорности, која проистиче из добре упућености и доступности сазнања потписника. Друго, овом медијском карактеристиком, етикету надмености нико себи не би дозволио, шта више такав потез сматрао би се врло неинтелектуалним.

Међу потписницима се налазе и имена оних људи који су својим ликом и делом умногоне задужили Србију, тако да смислена расправа и критика, која би долазила од људи истог формата, једино би имала тежину. Сви остали, бојим се, дају себи за право да се управо понашају као самозвани интелектуалци.

Петар Петковић, потписник Захтева за расписивање референдума

Религиозно – педагошка мисао Слободана Јовановића

06.04.2009. Извор: Фонд Слободан Јовановић

Неправда непрестано претендује да постане правда и да се наметне као истина. Таква „правда” је увек само привидна, без обзира колико су јој последице реалне, јер она своје постојање не заснива на коначној Правди, која је мера и критеријум свему. Колико год човек настојао да укине домострој Божји, Божја правда биће последња реалност овога света. Само у овој преспективи свако недужно страдање показује се смисленим или чак неопходним, управо као и Жртва Господња.

Период новије историје српског народа који је био нарочито обележен недужним страдањем, међу многима, задесио је и великана научне мисли Слободана Јовановића.

Име му је брисано из спискова, дела забрањивана, право на постојање укинута.

Иако се 2008. године навршило пола века од упокојења овог слободоумног горостаса, о његовом лику и делу је веома мало писано срезмерно његовом стваралаштву. Узрок томе је двојак: прво, тек од деведесетих година двадесетог века почиње да се слободно говори о његовом научном делу и друго, његова изванредна мултидисциплинарност отежава сагледавање његовог целокупног стваралаштва, будући да је сам Јовановић био изврстан правник, као и историчар, политиколог, биограф, компаративиста, књижевник, драмски критичар, дипломата. Међутим, оно што је и нашој стучној јавности мало познато, јесте чињеница да је Јовановић у свом раду значајну пажњу посветио и области религије и њеном утицају на друштвено-просветни развој српског народа.

Јовановићево религиозно поимање човека и света, осим кроз породично васпитање, у њему се развијало и кроз његова лична истраживања – умна и делатна.

Зато је у оквиру докторантских курсева на Правном факултету у Београду први увео проучавање религије, желећи да истакне значај свеобухватности човековог духа.

Резултат тих предавања је и књига издата 1938. под називом Социологија религије. Предавања су се заснивала на излагању основних религијских система светских религија. Користећи се истраживањима социолога Вебера и Трелча, Јовановић заправо излаже тадашње европско друштвено поимање религије коме, на крају сваког поглавља, критички приступа износећи сопствене анализе и закључке. Иако и сам школован на Западу, он је увидео да се идеје ових западних научника, нису могле уклопити у живот српског народа, чији идентитет се заснивао на темељу православног предања.

Тако у једној од својих напомена Јовановић се супроставља наводима Трелча да хришћанство исказује одбојност према световним формама друштвеног уређења и истиче се то односи само на оне појаве које воде његовој деградацији и самоуништењу. Свет, као Божја творевина, је добар и материја сама по себи није зла. Грех који је ушао у свет и самим тим у људску природу, израз је слободне човекове воље, а не створене материје. И као што је од те исте слободне воље зависило отпадање човека од Бога, од те исте воље зависи и његов повратак у заједницу са Богом. На другом пак месту, Јовановић супростављајући се ставовима истог социолога, да свештеници не дејствују „силом личне обдарености, него силом свог знања“, истиче да је сила Божја та, којом делују служитељи Божји. Свештенство је служба која води спасењу и служењу која свој врхунац има у приносу бескрвне Жртве, и као таква не може бити резултат интелектуалних способности већ долази „одозго“. Таква служба није једна од простих манифестација друштвеног живота, која се развила на основу субјективног осећања, већ је Богом дарована установа.

Слободан Јовановић:

„Хришћанство није решење социјалног питања, већ спасење душе и загробни живот”.

Ако се вера искључиво сагледава као друштвено-психолошка појава, поставља се питање, да ли та друштвена стварност, може произвести ону веру у идеал која је један од услова друштвеног кретања и усавршавања, а да притом није подстакнута снагом суштинске вере о надземаљској реалности егзистенције, која једина може да обезбеди духовни динамизам, образујући истанчану и непоколебљиву свест верујућег друштва. Зато живот у Цркви, а не у држави, значи непрекидно усавршавање и духовно узрастање.

Означити веру као потребу колективног живота, за Јовановића је исто тако једнострано као и означити је као услов друштвене потребе поједница. Јер и у једном и у другом случају вера губи своју објективну вредност, јер „Хришћанство није решење социјалног питања, већ спасење душе и загробни живот“. Међутим, друштвени односи могући су и на верској основи јер постоји међузависност вере и друштвених група. Јовановић није прихватио тврдњу да је вера пролазни ступањ у друштвеном развоју, да ће једном нестати и да ће је заменити наука и научни начин мишљења. Вера није у сукобу са науком и

њеном експанзијом, напротив, она може бити само разлог њеног даљег напредовања. Непријатељство које веру види као камен спотицања напретку разума, је циљано наметнуто како би се створио вештачки јаз између научног и верског поимања света и човека. Тек тада када је вера као израз слободне воље човекове била нападнута, утицај религије у друштву је почео да слаби. Просветитељство је одбацило Бога и васпоставило ум као врховно начело, желећи да област метафизике смести у научне експерименте, објашњавајући и оно што се не да објаснити. Основни узрок просветитељства био је садржан у идеји да се научно-педагошка мисао одвоји од хришћанске антропологије и да крене путем секуларизације. Јовановић је сматрао да је ту идеју, нарочито код нас заступао Доситеј Обрадовић, који је дивећи се принципу хуманистичког просвећења, „довео до лаицизирања нашег духовног живота“. Верујући у здрав урођен разум, Доситеј је, по Јовановићу, задатак просвећивања сводио на давање знања коме је присајединио и питања морала одвајајући их од вере и верског живота. На тај начин, он је и много дубља духовна, културна и етичка питања сводио на питање образовања и школског просвећивања и тиме морални, али уопште и духовни живот учинио, свесно или не, приземним и сиромашним.

Доситеј је, по Јовановићу, задатак просвећивања сводио на давање знања коме је присајединио и питања морала одвајајући их од вере и верског живота.

На тај начин, он је и много дубља духовна, културна и етичка питања сводио на питање образовања и школског просвећивања и тиме морални, али уопште и духовни живот учинио, свесно или не, приземним и сиромашним.

Отуда је дошло до занемаривања изградње културног обрасца, јер је дошло до слабљења нашег унутрашњег живота. Такво васпитање, које нам се десило, проузоквало је појаву коју Јовановић назива феноменом полуинтелектуалца.

Отуда је дошло до занемаривања изградње културног обрасца, јер је дошло до слабљења нашег унутрашњег живота. Такво васпитање, које нам се десило, проузоквало је појаву коју Јовановић назива феноменом полуинтелектуалца: „Наша интелигенција није пресадила никоји стран културни образац, нити је из културних елемената нашег народа изградила један оригиналан образац. И наравно јавна свест почела је да слаби и знаци кварежи нарави почели су да се јављају. У те знаке спада и појава полуинтелектуалаца, који се у све већем броју сретао у јавном животу. Узимајући га у обзир у његовом најпотпунијем и најизразитијем виду, полуинтелектуалац је човек који је уредно, па чак и са врло добрим успехом свршио школу, али у погледу културног образовања и моралног васпитања није стекао скоро ништа. Било услед његове урођене неспособности или због мана школског система, он није добио подстрека за духовно саморазвијање. Политичка амбиција једног полуинтелектуалца управо и није политичка. Она се састоји само у томе да се човек кроз политику ограда, и да на високим положајима прогосподује. Он не зна ни за какве више и општије циљеве. Тек кад полуинтелектуалац избије на врхунац успеха, види се како је он морално закржљао.“

У том недостатку осећаја да се живот и личност религиозно осветли, као и у самоуверености да живот душе постоји независно од њене неодвојивости од Бога, садржан

је главни грех просветитељског натурализма, кога се Јовановић, у свим сегментима, није одрекао, будући да је на тој култури и сам животно и интелектуално стасао. Истине ради треба истаћи, да су питања вере, којима је Јовановић стремио, ипак била недовољно јасно разрађена и да су често кулминацију налазила у сферама друштвеног просвећења, самодисциплине и напретка. Али његови напори и жеља да решавањем ових питања истакне значај верског живота и са научног гледишта, нарочито у времену хуманистичког просвећења, су веома драгоцене, јер потичу од једног врхунског научника, који се није либио да говори о вери као једном од конститутивних фактора друштвене егзистенције и напретка, о штетности моралног и школског материјалистичког просвећења, о вери као чврстом основу сваке појединачне, али и заједничке утемељености и одговорности. Тиме што је као водећи светски научник, пре свега, правних и историјских наука, показивао интерес и за верски садржај, говори о свеобухватном приступу који је Слободан Јовановић у свом научно-истраживачком раду примењивао, користећи се, врло мудро, оним западним, практичним решењима која су могла да буду само на добробит српском народу.

Демократска стратегија обмане

23.10.2009. Извор: Фонд Слободан Јовановић

Владавина народа као суштинска претпоставка демократске државе огледа се у једнаком и загарантованом праву свих њених грађана да активно учествују у изградњи сопственог друштвено-политичког поретка. Међутим, сваки облик владавине, укључујући и демократију, оног момента када преврши меру остварења свог основног принципа почиње да руши сам себе. Најчешћи узрок ове аутодеструкције лежи у партијској самодовољности оне власти која своје постојање не заснива на подршци грађана који су ту власт изабрали, већ на сопственој перцепцији друштвене стварности. Владавина у име народа устројена на овакав начин, претвара се у владавину против народа, грађанска равноправност у грађанску неравноправност, а идеја слободе у идеју тоталитаризма.

Поменут концепт „демократије” чији је изворни принцип дубоко нарушен, више од годину дана суверено господари грађанима Србије, претварајући их у беспомоћне посматраче сопствених судбина. Почев од прекрајања изборне воље, па све до скривеног доношења суштинских државних одлука, занемаривање народног гласа постало је манир владајуће коалиције. Грађани Србије, налазећи се на маргинама политичког живота, стекли су услове не само да се ништа не питају, него да ништа и не одлучују. Међутим, свако одлучивање које се остварује мимо воље народне већине чини и одлуку али и оног који одлучује нелегитимним. Зато судбина земље не сме да зависи од појединаца, већ само од друштва у целини, чије је искуство једини сигуран залог очувања културне и националне особености будућих генерација. Све док се низом државних радњи и одлука такав поредак не угрожава, за грађане Србије има наде у годинама и деценијама које долазе.

Поменут концепт „демократије” чији је изворни принцип дубоко нарушен, више од годину дана суверено господари грађанима Србије, претварајући их у беспомоћне посматраче сопствених судбина.

Почев од прекрајања изборне воље, па све до скривеног доношења суштинских државних одлука, занемаривање народног гласа постало је манир владајуће коалиције.

Грађани Србије, налазећи се на маргинама политичког живота, стекли су услове не само да се ништа не питају, него да ништа и не одлучују.

Свест о дуготрајном очувању националне супстанце као да не постоји код садашњих представника власти у Србији, који своје искуство самоуверено претпостављају народном искуству. Стратегијом обмане, Влада Србије настоји да предупреди последице свог сопственог страха. Пре свега, страха од грађанског изјашњавања, које би могло да поремети унапред утврђени курс којим држава Србија треба да иде. То је разлог због чега се најважније политичке одлуке доносе релативизацијом утврђене демократске процедуре, без претходне јавне расправе, уважавања мишљења и стручних анализа. Једна од таквих одлука чије би доношење могло да буде осујећено уколико би се грађани о њој изјашњавали односи се на чланство Србије у НАТО.

Сазнање да је процес НАТО интеграције увелико у току, дошло је оног момента када је суштински део опозиције изашао са идејом о расписивању референдума о НАТО чланству и тиме донекле прекинуо сабласно ћутање владајуће коалиције али и медија о овом питању. (Када смо последњи пут на ТВ-у чули озбиљну дискусију о НАТО?!). Иницијатива о референдуму најјасније је показала колико се НАТО приближио Србији. Ако обратимо пажњу на интезитет активности које по питању НАТО чланства предузимају државе у нашем најближем окружењу, увидећемо да је политика НАТО експанзије на Балкан подједнако намењена и Србији. У ствари, овај регионални контекст, посебно од доласка потпредседника САД-а Џозефа Бајдена, осветљава суштинске геополитичке недоумице везане за Србију.

Сазнање да је процес НАТО интеграције увелико у току, дошло је оног момента када је суштински део опозиције изашао са идејом о расписивању референдума о НАТО чланству и тиме донекле прекинуо сабласно ћутање владајуће коалиције али и медија о овом питању.

Кључни разлог посете другог човека Беле куће Сарајеву, Београду и Приштини био је отворени разговор о евроатлантским интеграцијама ових двеју „спорних” држава, чије се доминантно српско становништво услед специфичности историјских опредељења никада идејно није уклапало у програм НАТО Пакта (овај аспект посете медији у Србији потпуно су минимизирали). Чланством Србије и БиХ у НАТО реализовао би се вишедеценијски план америчке спољне политике који, преко укидања Југославије као историјски кохерентог простора српског живља, сеже све до друге половине 20. века и генерала Двајта Ајзенхауера. Балканизацијом (синоним за територијалну уситњеност) САД су успеле да у НАТО структуру усисају сада и оне државе, које због раније суштинске повезаности са Србијом нису могле да остваре чланство у овој војној алијанси. Исход свега тога је да данас од целог Западног Балкана (геополитичка кованица Карла Билта)

само централни и северни део Србије није под контролом НАТО Пакта, док преостале три државе (Македонија, Црна Гора и БиХ) то још нису само формално.

Што се Македоније тиче, она је испунила све захтеве прописане МАП-ом (Membership Action Plan – Акциони план за чланство у НАТО) и позив за чланство нестрпљиво чека још од НАТО самита у Букурешту 2008. на коме јој је приступ привремено одложен због билатералног спора са Грчком око имена. Такође и Црна Гора се увелико креће као НАТО Пакту, о чему нас је, приликом недавне опроштајне посете генералног секретара НАТО Јап де Хоп Схефера, обавестио председник Владе Мило Ђукановић рекавши да је «реална и здрава амбиција да до краја ове године Црна Гора буде део МАП-а». Ову констатацију, на свој начин, потврдили су и НАТО експерти оценивши да је Влада Црне Горе остварила преко 80% преузетих обавеза Индивидуалног партнерског акционог плана (IPAP). Али свакако најрелевантнија је била изјава самог генералног секретара који је оценио да је чланство у НАТО, не само за Црну Гору, већ за цео регион, једини рецепт који обезбеђује трајну стабилност.

Данас од целог Западног Балкана (геополитичка кованица Карла Билта) само централни и северни део Србије није под контролом НАТО Пакта, док преостале три државе (Македонија, Црна Гора и БиХ) то још нису само формално.

Процес НАТО чланства отпочео је и у БиХ, и то 10. јуна ове године када је потписом српског члана Председништва Небојше Радмановића, донета одлука о подношењу захтева за добијање МАП-а. Како се овом иницијативом БиХ озбиљно доводе у питање српски национални интереси, посебно у контексту даље будућности Републике Српске, ово разматрање много је више од регионалног сагледавања ствари. Забринутост конкретно долази због најновијег захтева НАТО за реформом Устава БиХ (у досадашњој историји НАТО овај услов никада није тражен ниједној чланици овог савеза). „Мислим да су веома важне све реформе које се одвијају, укључујући и реформе одбране у којој вам НАТО пружа подршку и друге реформе, посебно уставна реформа. Надамо се да ћете у скоријој будућности, што је могуће пре, задовољити све услове”, биле су речи генералног секретара НАТО. С тим циљем у септембру ове године одржана је НАТО вежба под покровитељством Америчке команде за Европу у касарни Козара у околини Бањалуке чији је циљ био несвакидашње усаглашавање обавештајних система Српске и НАТО. Таква, политички неочекивана, атмосфера у Републици Српској само је рефлексија тренутног политичког стања у Србији као и односа њене власти према НАТО. Ову тврдњу најпластичније поткрепљује изјава председника Србије Бориса Тадића дата с намером да се брже боље предупреди ефекат писма које је Војислава Коштунице упутио премијеру Додик у разматрању предлога за расписивање референдума у РС о чланству у НАТО (у међувремену је премијер Додик уважио предлог председника ДСС-а). У тој изјави председник Тадић, наглашавајући како је Коштуничин предлог опасан за међународни статус Србије, поставља питање „због чега би се било који Србин мешао у унутрашње ствари БиХ”. Овакво иступање председника Тадића само је један од примера на који начин власт Србије настоји да реши питање НАТО чланства – тајно, пажљиво пазећи да ова тема не постане предмет јавне расправе.

Док Северноатлантска алијанса убрзано склапа преостале коцкице мозаика централне и источне Европе, немогуће је да једино у држави Србији НАТО није тема. Оваквом прећутном политиком према НАТО, Влада Србија додатно погоршава сопствену ситуацију.

Врло је важно на време отворити карте, како би Србија била у прилици да, референдумом о НАТО чланству, сачува своју вековну војну неутралност.

Дакле, док Северноатлантска алијанса убрзано склапа преостале коцкице мозаика централне и источне Европе, немогуће је да једино у држави Србији НАТО није тема, тим пре што је Србија у безбедносном смислу кључни фактор стабилности на Балкану. Изјаве представника Владе, посебно министара одбране Шутановаца да «НАТО није на дневном реду и да се о њему не размишља», само потврђују сву тајновитост НАТО процеса. А Влада у овом моменту ћути јер настоји да својом тобожњом неодлучношћу додатно калкулише са евроатлантским представницима од чије евентуалне великодушности би зависио и коначан одговор власти Србије. Оваквом прећутном политиком према НАТО, Влада Србија додатно погоршава сопствену ситуацију, чинећи да НАТО уместо слободне одлуке убрзо прерасте у услов Србији, који се правовременим деловањем, тј. што хитнијим расписивањем референдума ипак може избећи. Врло је важно на време отворити карте, како би Србија била у прилици да, референдумом о НАТО чланству, сачува своју вековну војну неутралност која као институт међународног права, посебно као карактеристика европске праксе, може само да буде савезник на путу даљих међународних интеграција Србије. Ако је неутралност нешто лоше, због чега би Аустрија, Шведска, Финска, Ирска, Малта (чланице ЕУ) и Швајцарска упорно истрајавале у свом неутралном статусу не приступајући НАТО Пакту, а притом дајући изузетан допринос Европи, посебно у области безбедности, спољних послова, економије. Колико је војна неутралност интегрални део политичке културе и стратешког размишљања ових држава, најбоље сведочи пример аустријског народа који је на референдуму 1994. одлучивао да ли ће приступити ЕУ. Две трећине аустријских грађана се тада изјаснило за ЕУ, али једино под условима који гарантују очување њихове војне неутралности. (Аустријски Парламент је морао да дода амандман у Савезни Устав чл. 23 F по коме учешће и обавезе Аустрије у Заједничкој спољној и безбедносној политици CFSP, другом стубу ЕУ, неће угрозити аустријску неутралност.)

Референдум о чланству у НАТО, не представља израз никакве српске фрустрације, већ искључиво потребу поштовања воље већине и демократске процедуре.

Баш као што је стопирана одлука да српски војници учествују у НАТО вежби у Грузији оног момента када је та информација доспела у јавност, исто тако, референдумом о чланству у НАТО, јавност Србије треба да стопира сваки покушај наметнутог одлучивања које не уважава вољу грађана.

Грађани Србије су ипак ти који имају последњу реч када је демократија у питању.

Ово је важно непрестано истицати, наводећи примере малих али развијених земаља на тлу Европе, које су традиционално војно неутралне, како би грађани Србије увидели да постоје и друга европска решења која не подразумевају ни изолацију нити повратак у деведесете. (Заправо, иронија је хтела да баш они, који су се згражавали над периодом деведесетих, сада су креатори стања које у свим сегментима подсећа на некадашњу

незапосленост, инфлацију, отпуштања, медијски мрак, диктатуру, фиктивног премијера, завађену опозицију итд.)

Србији је циљ да референдумом, а самим тим и војном неутралношћу задобије нове пријатеље а не блоковске непријатеље, да оствари свестрану економску добит, а не расход због ратовања по свету, да се бори против корупције а не тероризма, да гради привредну инфраструктуру а не стране војне базе и постројења за нуклеарне ракетне системе. Треба истаћи да референдум о чланству у НАТО, не представља израз никакве српске фрустрације, већ искључиво потребу поштовања воље већине и демократске процедуре. Баш као што је стопирана одлука да српски војници учествују у НАТО вежби у Грузији оног момента када је та информација доспела у јавност, исто тако, референдумом о чланству у НАТО, јавност Србије треба да стопира сваки покушај наметнутог одлучивања које не уважава вољу грађана. Грађани Србије су ипак ти који имају последњу реч када је демократија у питању.

У краћој верзији објављено у магазину “Печат“, бр. 86.

За државу, а не за власт

01.03.2011. Извор: Дневни лист „Политика“

Без политичке усаглашености и минимума заједничке политике нема успешних коалиција

Државотворна политика у новијој историји искључиво се везује за период две владе Војислава Коштунице од 2004–2008. године, када је успостављен национални консензус за доношење новог устава, када је Србија ефикасно бранила своје границе пред Саветом безбедности УН, када опозиција није излагана медијском и политичком линчу, када судство није било искасапљено, када су плате за сто евра биле веће него данас, када је са враћеним кредитима аранжман са ММФ-ом у потпуности завршен, када су реализоване највеће стране инвестиције.

Корен самодеструкције садашње власти треба тражити у идеји и начину на који је ова влада формирана. Владајућа коалиција је такозваним јединством око ускопартијских интереса постала жртва сопствене стратегије. Коалиција која је уважила интересе страних амбасадора, запоставила српску привреду, а дала реч тајкунима, која је прешла преко сопствених страначких разлика спајајући неспојиво, и не заслужује бољу судбину. Међутим, проблем је у томе што судбину владе дели и цела Србија. Зато питање коалиција увек треба да буде ствар одговорности и принципа, јер у супротном Србији може поново да се деси влада слична садашњој. А принципи су ствар доследности и способности, ствар спремности доћи на власт, али и сићи са власти. У протекле три године, од када Србијом царује парола да Европа нема алтернативу, резултати принципа

владајуће коалиције већ се мере деценијама потребним да се штета исправи. Посрнуће у спољној политици и општа деградација на националном нивоу цена је толико спомињаног прагматизма.

Зато реално питање које се данас намеће гласи: има ли ичег државотворног у политици садашње власти? Одговор је: нажалост – нема. Државотворна политика у новијој историји искључиво се везује за период две владе Војислава Коштунице од 2004–2008. године, када је успостављен национални консензус за доношење новог устава, када је Србија ефикасно бранила своје границе пред Саветом безбедности УН, када опозиција није излагана медијском и политичком линчу, када судство није било искасапљено, када су плате за сто евра биле веће него данас, када је са враћеним кредитима аранжман са ММФ-ом у потпуности завршен, када су реализоване највеће стране инвестиције. Међутим, оног момента када део тадашње коалиције више није хтео да прати курс ДСС-а Војислав Коштуница је вратио мандат народу. Данас, на такав потез нема ко да се одлучи, јер у садашњој власти не постоји државник који би, увидевши да политику владе нападају исти они министри који је и воде, вратио мандат народу.

Дакле, решење за коалициону владу у Србији лежи у њеном јасном опредељењу за државу, а не за власт као такву. Али тамо где нема програмске политике, странке се удружују око жеље за влашћу, што нам садашња ситуација најбоље потврђује. Да ствар буде мрачнија, осим странака које су у власти, овај принцип очигледно нису спремне да следе ни одређене партије које су у опозицији. Зато у ситуацији када и део опозиције каже да Европа нема алтернативу, тешко је говорити о успостављању другачијег концепта формирања владајућих коалиција, од овог садашњег – ускоинтересног. Штавише, на делу је наметање утопијске идеје о двопартијском систему у коме не би било разлике ни са једне стране. Демократска странка Србије, која својим програмским уверењем види Србију на првом месту, никада не би следила пут обмане, којим би након избора била спремна да укалкулише себе у неку другу, скривену политику којом треба да утоли жеђ за влашћу. Ускоинтересна политика којом се на први поглед лакше формира власт, са становишта последица, увек је штетна и опасна.

Решење за коалициону владу у Србији лежи у њеном јасном опредељењу за државу, а не за власт као такву. Али тамо где нема програмске политике, странке се удружују око жеље за влашћу, што нам садашња ситуација најбоље потврђује.

Олаком приступању коалицијама, зарад медијског јединства, прибегавају само оне странке које свој страначки идентитет заснивају на идеји власти, а не насопственој страначкој политици. Без политичке усаглашености и утврђеног минимума заједничке политике нема успешних коалиција, наравно уколико се та успешност мери успехом у очувању и остварењу државних интереса. Тек кад већина страначких лидера у Србији схвати да власт не представља простор за остварење егоистичких амбиција, већ за спровођење програмске државотворне политике, под условом да она постоји, можемо говорити и о стабилним коалицијама.
